

УДК 81.115**Г. В. Штомпель***Кіровоградський національний технічний університет*

Мовна ситуація у Великобританії

У статті розглядається загальна ситуація з мовами у Великобританії. Також аналізуються непрості процеси відродження таких кельтських мов, як корнська або менкська.

Багато людей, які не стикаються близько з мовними проблемами, дана тема може здатися дивною: всі знають, що єдина державна мова Великобританії – англійська. Це вірно, але не все так просто. Великобританія не є однорідною державою. До її складу входять: Англія, Шотландія, Уельс та Північна Ірландія. Історична доля цих князівств чи королівств складалася по-різному. Завойовники англо – сакси принесли з півночі континентальної Європи свою мову у 5 - 6 століттях нашої ери і успішно запровадили її серед місцевого кельтського населення сучасної Англії, нижньої частини Шотландії, північної Ірландії та східного Уельсу.

З численних діалектів завойовників (Англів, Саксів, Ютів та Фризів) і утворилася сучасна літературна англійська мова (на базі Лондонської говірки) та такі її діалектні варіанти як шотландська, валлійська та ірландська англійська, оскільки мова англо – саксів підпала у даних регіонах під величезний вплив місцевих кельтських мов, що і стало причиною подальших розбіжностей. Деякі видатні письменники писали свої твори на діалектах або щедро насичували мову своїх персонажів місцевою говіркою задля кращої передачі місцевого колориту. Прикладом того є улюблена у всьому англослов'янському світі балада Роберта Бернса “Auld Lang Syne” або більшість героїв історичних романів Вальтера Скотта та Роберта Льюїса Стівенсона. Крім того, значній частині кельтів вдалося відстояти автохтонні мови і культури. І у наш час певні групи кельтського населення вперто підтримують і всіляко відроджують ірландську, валлійську та шотландську (гельську) мови. На жаль, носіїв даних мов не так уже і багато. Імперська політика Великобританії протягом багатьох століть робила все для знищення місцевих традицій, справедливо розуміючи, що збереження власної мови є охороною національної ідентичності. Зараз живі мови кельтів страждають від наслідків їхнього багатолітнього меншовартісного становища порівняно з англійською, яка традиційно панує у всіх царинах життя Великобританії.

Останнім часом, правда, дякуючи перманентному поступу до незалежності 3-х частин країни, у національних королівствах почали діяти численні програми по вивченню та розповсюдженню кельтських мов, традицій, культур. Працюють і розвиваються національні радіостанції, телебачення, преса, книгарні, університети, школи тощо. Але помилково було би зараз завершити розмову про мови британців, оскільки актуальним стало питання повсталих майже з небуття ще двох кельтських мов, які вважалися мертвими ще років десять тому. Вкрай мало людей знають або чули хоча б щось про корнську чи менську (менкську)! Але ж вони існують!!! Це мови місцевого населення

британського півострова Корнуолл та острова Мен, що розташований у Ірландському морі. Аж до 2000 –х років щодо них існувало безліч різноманітних, часто протилежних відомостей. Наприклад, вважалося, що менська зникла, коли у 1974 році помер останній її природжений носій. Подібна ситуація, на півтора століття раніше відбулася із корнською. Зникнення останніх людей, що вільно спілкувалися корнською фіксували від середини 18-го до кінця 19-го століття. Але на величезний подив, навіть пересічного англійця, останніми роками ці мови дуже активно реанімувалися. Вони добилися статусу живих, завдяки титанічній праці ентузіастів-лінгвістів, що на основі двомовних – англо-корнських та англо- менських словників, та зібраним по крихтам літературним джерелам цими мовами, почали стрімке динамічне відродження літературних варіантів цих мов. На даний момент на півострові Корнуолл та острові Мен діють дошкільні заклади, школи, факультети університетів де навчання провадиться корнською чи відповідно менською. Ожилі мови відвойовують все нові й нові позиції у суспільстві. Іноді трапляються, навіть, комічні ситуації коли, наприклад, водій з Англії (до якої територіально належить Корнуолл) не може дістатися потрібного пункту, оскільки таблички на дорогах написані тільки по-корнськи.

Але бесіда про мови Великобританії ще далеко не завершена. Окрім мов германського (англійської та її діалектних варіантів) та відроджених як фенікс, кельтського походження, фіксуються, мови романські та скандинавські. Всьому дає пояснення складна історія британських островів. Після захоплення Британії у 1066 році нормандським герцогом Вільгельмом Завойовником, нормано-французька мова близько 300 років панувала серед вищої спільноти, у таких галузях як політика, культура, мистецтво, юриспруденція і т. п., а англійська боролася за виживання. Нормано-французька залишила у спадок до 50% вишуканої лексики, але, проте, під час Столітньої війни Францією та Британією, англійська мова все ж перемогла остаточно. Норманський діалект зник на всій території Британії окрім Нормандських островів у протоці Ла – Манш (згідно з англійською традицією – Channel Pands in the English Channel). На даний момент ця мова має статус офіційної регіональної і, окрім літературного варіанта, налічує три діалекти: джерсійський, гернсійський і саркський за назвами найбільших островів.

Не так пощастило мові вікінгів, яку вони принесли із собою на Шетлендські, Оркнейські, Гебридські острови під час активних нападів Британію з 8 по 11 століття нашої ери. Вона називалася Norsk (північна) і панувала на вищезгаданих островах аж до кінця 18 століття, але, оскільки королівство Данське передало їх Шотландському як посаг за принцесою Анною Данською у кінці 16 сторіччя, шотландські фермери почали масове переселення на дані землі і, звісно, запроваджувати свою мову. Норск була дуже подібна до середньовічної норвезької чи фарерської і у вигляді суперстрату дуже сильно вплинула розвиток місцевого варіанта англійської мови. Останні природжені носії живої мови Норск фіксувалися ще у 18 столітті.

Серед зниклих мов лінгвісти також виокремлюють так звану піктську. Піктами давньоримські автори називали давнє, доіндоєвропейське населення Шотландії, латиною – пікті – ті, хто малюють, завдяки дивним, малюнокоподібним написам на скелях та урвищах півночі Британії. До кінця так ніхто і не зміг розшифрувати ці письмена, але безсумнівно піктська стала субстратом для кельтських мов Шотландії та Ірландії.

І, врешті, не можна не згадати про латину, яка довгі століття була мовою освіти і у наші часи її обов'язково вивчають майбутні юристи, лікарі, представники багатьох інших професій.

Список літератури

1. Ярцева В.Н. Большой энциклопедический словарь. Языкознание. -М. 1998.
2. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. -К. 1999.
3. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. -К. 2000.

В статье рассматривается общая языковая ситуация в Великобритании. Также анализируются непростые процессы возрождения таких кельтских языков как корнский или менкский.

The article under consideration deals with language situation in Great Britain. Also it analyses complicated processes of resurrection and revival of such Celtic languages as Kornish and Manx.